SZKOŁA MYŚLENIA KRYTYCZNEGO
I WALKI Z DEZINFORMACJĄ

Obraz wyrwany z kontekstu,

czyli dlaczego samo zdjęcie nie jest dowodem w dyskusji o klimacie?

OBSZAR
dezinformacja klimatyczna

GRUPA DOCELOWA
szkoła ponadpodstawowa

CZAS TRWANIA
45 minut

Projekt Fundacji Centrum Cyfrowe „Szkoła krytycznego myślenia i walki z dezinformacją".

Zadanie finansowane ze środków Ministerstwa Cyfryzacji.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Cyfryzacji.

Wstęp

W przestrzeni cyfrowej zdjęcia i krótkie materiały wideo bardzo często pełnią funkcję ostatecznego argumentu. Przeglądając sieć, mamy silną skłonność do kierowania się prostą zasadą – **wierzę w to, co widzę na własne oczy**.

Zamiast wczytywać się w załączony tekst czy komentarze lub sprawdzać inne źródła, ufamy samemu obrazowi i odruchowo uznajemy go za niepodważalny dowód. Mechanizm ten jest niezwykle łatwy do wykorzystania w sieci. Wystarczy bowiem wziąć dowolny obraz, wyrwać go z pierwotnego kontekstu i dodać do niego zupełnie nowy podpis, aby narzucić odbiorcom własną wersję wydarzeń.

Pogoda jako tło manipulacji

Pogoda to temat, który w naturalny sposób dotyczy każdego z nas, a jej codzienne zmiany są łatwo dostrzegalne – co czyni z niej idealne tło do budowania zmanipulowanych narracji.
Kiedy w okresie wiosennym pojawia się nietypowo chłodny dzień lub przelotny śnieg, w mediach społecznościowych błyskawicznie rośnie liczba postów podważających wieloletnie analizy klimatyczne. Autorzy takich wpisów wcale nie muszą jednak fotografować tego, co rzeczywiście znajduje się w danym momencie za ich oknem. Czasami znacznie łatwiej jest im sięgnąć po gotowe materiały.

Wystarczy, że dołączą do swojego posta archiwalne zdjęcie potężnej śnieżycy sprzed kilkunastu lat lub fotografię zrobioną w zupełnie innym kraju, sugerując odbiorcom, że to aktualny widok na ich własną ulicę. Coraz częstszym zjawiskiem jest również posługiwanie się fotorealistycznymi obrazami – *deepfake*'ami wygenerowanymi w całości przez sztuczną inteligencję (AI), które do złudzenia przypominają prawdziwe zdjęcia anomalii pogodowych. Obok *deepfake'ów* w sieci krążą także *cheapfake'i* – dużo prostsze przeróbki z użyciem podstawowych aplikacji, które potrafią równie skutecznie zakłamać rzeczywistość.

Widzę, więc wierzę?

Na młodego odbiorcę, który często nie ma jeszcze wyrobionego nawyku sprawdzania źródeł, tak spreparowane zdjęcie może zadziałać wyjątkowo silnie i utwierdzić go w przekonaniu,
że skoro coś widać na własne oczy, to nie ma się już nad czym dłużej zastanawiać – sam obraz zdaje się mówić przecież za siebie, bez potrzeby dalszej weryfikacji.

To złudne poczucie pewności jest właśnie tym, na czym opiera się cała manipulacja. W rzeczywistości jednak zdjęcie, wyjęte z kontekstu, często nie niesie z sobą większego znaczenia.

Rozpoznanie takiej techniki manipulacyjnej nie wymaga wiedzy eksperckiej ani znajomości statystyk pogodowych. Wymaga jedynie zbudowania prostego nawyku – zanim uznamy obraz za dowód, warto zapytać, skąd on właściwie pochodzi.

UWAGA METODYCZNA

Tematyka związana ze zmianami klimatycznymi czy globalnym ociepleniem budzi duże emocje i w naturalny sposób może wywołać na forum klasy szerszą dyskusję. Prowadząc te zajęcia, warto jednak pamiętać o tym, że głównym tematem lekcji jest sam mechanizm dezinformacji.

Jeśli więc w klasie pojawią się tego rodzaju spory – z empatią starajmy się przesuwać uwagę z debaty o klimacie na chłodną analizę samego tekstu i materiałów wizualnych..

Głównym celem spotkania jest bowiem to, by pokazać uczniom i uczennicom, jak analizować strukturę internetowych wpisów i weryfikować, czy dołączone do nich obrazy rzeczywiście mogą stanowić twardy dowód, czy są tylko sprytną manipulacją.

Cele zajęć

Uczniowie i uczennice:

- dostrzegają, że sam obraz pozbawiony dodatkowych danych nie zawsze jest dowodem na czas i miejsce konkretnego zdarzenia,

- rozpoznają manipulację polegającą na wykorzystywaniu archiwalnych zdjęć oraz materiałów typu *deepfake*, tj. w całości wygenerowanych przez sztuczną inteligencję (AI) do sugerowania rzekomych anomalii pogodowych,
- odróżniają faktyczną treść obrazu od intencji i twierdzeń autora, który publikuje go w mediach społecznościowych,
- potrafią krytycznie ocenić wiarygodność różnych informacji zebranych wokół internetowego wpisu, oddzielając obiektywne dowody od prywatnych opinii i szumu informacyjnego.

Przebieg lekcji

I	II	III	IV
Doświadczenie	**Refleksja**	**Teoria**	**Praktyka**
10 min	10 min	10 min	15 min

Szerokość pasków odpowiada czasowi trwania poszczególnych części. Razem 45 minut.

CZĘŚĆ I

Doświadczenie

OK. 10 MINUT

1 Przywitaj klasę i wyjaśnij, że podczas dzisiejszej lekcji wspólnie nauczycie się krytycznie analizować zdjęcia, filmiki i innego rodzaju materiały (audio)wizualne, z którymi wszyscy spotykają się codziennie, gdy przeglądają treści na telefonie i w mediach społecznościowych.

2 **Podziel uczniów i uczennice na 5–6 małych zespołów.**
Następnie rozdaj każdej grupie kartę pracy ze zdjęciem i dołączonymi do niego pytaniami (Załącznik 1). Zdjęcie możesz wyświetlić również na rzutniku lub tablicy interaktywnej.

POWIEDZ

„Macie przed sobą zdjęcie, które krąży w sieci. Waszym zadaniem jest wcielić się w rolę dociekliwych detektywów i weryfikatorów informacji. Przyjrzyjcie się uważnie wszystkim widocznym na nim detalom i spróbujcie ustalić jak najwięcej stuprocentowo pewnych faktów na jego temat. Pomogą Wam w tym cztery pytania z karty pracy, na które postarajcie się odpowiedzieć."

3 **Daj zespołom kilka minut na uważne przyjrzenie się fotografii, swobodną dyskusję i spisanie wszystkich wspólnych ustaleń na karcie pracy.**

Jeśli zauważysz, że sformułowane polecenie jest dla kogoś niejasne – doprecyzuj je na bieżąco, aby uczniowie i uczennice wiedzieli, że mają skupić się wyłącznie na widocznych na zdjęciu szczegółach.

CZĘŚĆ II

Refleksja

OK. 10 MINUT

1 **Poproś przedstawicieli zespołów o krótkie przedstawienie ich ustaleń.**

Zwróć uwagę na to, że większość grup bez problemu podała najważniejsze informacje na temat fotografii, które można wywnioskować na podstawie tego, co znajduje się
w kadrze (m.in. zima, śnieg, nowoczesne auto, europejskie miasto).

Powiedz, że ich wzrok i umiejętności analityczne zadziałały bez zarzutu.

2 **Po krótkiej rozmowie zaproponuj klasie mały eksperyment i powiedz, że na chwilę zmieniasz reguły gry.**

Następnie poproś uczniów i uczennice o to, by wyobrazili sobie, że podczas codziennego przeglądania sieci trafiają na ten właśnie materiał, ale opatrzony konkretnym podpisem – „Warszawa, maj 2026 roku. Ktoś jeszcze wierzy w globalne ocieplenie?".

Zapytaj ich, czy te kilka dodanych słów coś zmienia? Czy patrzą teraz w inny sposób na tę fotografię?

3 **Zbierz pierwsze, spontaniczne głosy z sali.**

Następnie, chcąc skłonić klasę do głębszej, krytycznej analizy, zadaj im serię pomocniczych pytań:

- **Jakie elementy widoczne w kadrze mogłyby potwierdzać, że to Warszawa? Czy na ich podstawie możemy mieć tego stuprocentową pewność?**
  (Nie – choć architektura mocno na to wskazuje, podobne budynki mogą stać w innych częściach świata czy nawet stanowić element rozbudowanej scenografii. Swoją drogą, zdjęcie z karty pracy zrobione zostało w Pekinie.)
- **Czy ten śnieg na pewno spadł zimą?**
  (Niekoniecznie – nagłe ataki zimy i anomalie pogodowe zdarzają się też wczesną wiosną lub późną jesienią, a samo zdjęcie nie ma przecież wbudowanego kalendarza. Teoretycznie mógłby to być nawet sztuczny śnieg na dużym planie filmowym.)
- **Czy fotografia daje jakikolwiek dowód na to, że mamy maj 2026 roku?**
  (Nie – mogła zostać zrobiona w zupełnie innym roku, np. pięć lat temu.)
- **Na ile jedno zdjęcie może rozstrzygać o tak złożonej kwestii jak globalne ocieplenie?**
  (W żadnym lub w bardzo małym stopniu – pokazuje tylko jedno zasypane osiedle w jednym, nieznanym nam momencie, co w żaden sposób nie podważa naukowych danych o klimacie.)

JAK ZDJĘCIE STAJE SIĘ FAŁSZYWYM DOWODEM

1	→	2	→	3	→	4
Prawdziwe zdjęcie Z innego miejsca albo z innego roku.		**Nowy podpis i data** „Dziś, w stolicy.”		**„Widzę na własne oczy”** Taki „dowód” usypia czujność.		**Argument w debacie o klimacie** Jednorazowa sytuacja zamiast szerszych danych

4 **Zapytaj** uczniów i uczennice, dlaczego ich zdaniem tak łatwo dajemy się nabrać na tego typu internetowe manipulacje i dlaczego ten podpis wydaje się tak bardzo przekonujący. Wysłuchaj ich pomysłów, a następnie pomóż im nazwać ten mechanizm.

Wyjaśnij, że kiedy czytamy podpis sugerujący konkretne miejsce i czas, odruchowo i całkiem bezwiednie przenosimy te informacje na zdjęcie. Choć fotografia pokazuje tylko anonimową uliczkę, pod wpływem sugestii autora zaczynamy „widzieć" na niej właśnie Warszawę w maju.

W naszych głowach błyskawicznie pojawia się wtedy swego rodzaju skrót myślowy – „Skoro zdjęcie jest prawdziwe, to opis pod nim też musi być prawdą".

Podkreśl, że autorzy zmanipulowanych wpisów celowo wykorzystują ten odruch – podsuwają nam konkretną lokalizację i datę, a my bezrefleksyjnie w to wierzymy.

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA

Mechanizm wyrywania treści z kontekstu to także fundament działania internetowych memów. Memy, choć z pozoru służą przede wszystkim do rozrywki, stały się dziś potężnym narzędziem kształtowania poglądów (w tym – klimatycznych).

Opierają się na prostym schemacie: łączą chwytliwą formę wizualną lub znany szablon z konkretnym komentarzem, podpowiadając tym samym odbiorcy gotową interpretację, z kolei humor często sprawia, że całkowicie wyłączamy nasz krytycyzm („przecież to tylko żart").

W ramach rozszerzenia tego zadania możesz poprosić uczniów i uczennice, aby przeanalizowali popularny w sieci mem – niech spróbują zastanowić się, co tak naprawdę kryje się pod tym żartem i do czego autor chce nas przekona).

5 Następnie uzupełnij rozmowę o jeszcze jeden kontekst, który tym bardziej komplikuje sprawę.

Zapytaj klasę, co by było, gdyby to zdjęcie w ogóle nie powstało w żadnym prawdziwym mieście, tylko było *deepfake*'iem – w całości wygenerowanym z pomocą narzędzi opartych na sztucznej inteligencji (AI), żeby idealnie pasować do prowokacyjnej tezy autora. Zwróć uwagę, że z pomocą dzisiejszej technologii potrafimy błyskawicznie i od zera stworzyć fotorealistyczny obraz, który jest idealną iluzją rzeczywistości.

Podkreśl, że nie chodzi o to, by od razu podejrzewać każde zdjęcie w sieci o to, że jest fałszywe – ale sama świadomość, że istnieje taka możliwość, powinna uczyć nas ostrożności.

6 **Na koniec tej części powiedz uczniom i uczennicom, aby zawsze pamiętali o najważniejszej zasadzie – nie dajcie się złapać w pułapkę jednego podpisu!**
W świecie internetu obraz bywa często używany jako przynęta – ma wzbudzić w nas emocje i uśpić naszą czujność. Dzisiejsza dezinformacja rzadko polega na pokazywaniu rzeczy całkowicie zmyślonych. Dlatego zanim uznamy internetowy wpis za ostateczny dowód, zawsze najpierw warto sprawdzić, skąd pochodzi samo zdjęcie i czy jego kontekst na pewno się zgadza.

CZĘŚĆ III

Teoria

OK. 10 MINUT

1 **Po zakończeniu refleksji na temat internetowego posta, przybliż uczniom i uczennicom warsztat pracy profesjonalnych weryfikatorów informacji (tzw. *fact-checkerów*).**
Wyjaśnij, na czym polega ich codzienna praca i podkreśl, że gdy widzą w sieci doniesienia o rzekomej anomalii pogodowej podparte sensacyjnym zdjęciem, nigdy nie oceniają sytuacji „na oko” – zamiast tego zawsze szukają twardych dowodów.

ZAPYTAJ KLASĘ

„Czy macie pomysł, w jaki sposób – krok po kroku – profesjonaliści mogliby sprawdzić wiarygodność tego konkretnego zdjęcia?”

2 **Wysłuchaj różnych pomysłów uczniów i uczennic, dając im przestrzeń na zaproponowanie własnych rozwiązań.**
Następnie podsumuj ich wypowiedzi i powiedz, że aby ułatwić im to zadanie w przyszłości, podasz im trzy konkretne kroki, które sami mogliby podjąć, by szybko i skutecznie sprawdzić wiarygodność różnych postów dotyczących globalnego ocieplenia i anomalii pogodowych:

Wyszukiwanie wsteczne obrazem (np. Google Lens, TinEye)

– wyjaśnij, że istnieją dziś darmowe narzędzia, które w kilka sekund potrafią przeskanować cały internet w poszukiwaniu identycznego układu kształtów, obiektów i kolorów. Pozwalają one natychmiast wykryć tak zwany „recykling" zdjęć.

Jeśli sprawdzana fotografia została zrobiona kilka lat wcześniej w zupełnie innym miejscu na świecie, wyszukiwarka odnajdzie oryginalne strony z właściwą, pierwotną datą publikacji.

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA

Jeśli czas na to pozwala, możesz w tym miejscu uruchomić przeglądarkę i pokazać klasie na żywo, jak proste w obsłudze są to narzędzia.

Weryfikacja na portalach informacyjnych

– metoda ta opiera się na sprawdzaniu wiadomości w profesjonalnych serwisach tworzonych przez zespoły dziennikarskie (takich jak agencje prasowe np. PAP, duże serwisy informacyjne, a także uznane portale lokalne).

Ich kluczową cechą jest to, że informacje są weryfikowane przed publikacją przez redakcję (nawet jeśli ulubiony influencer na TikToku ma jak najlepsze intencje i często mówi prawdę, jego treści nie przechodzą z reguły formalnej weryfikacji redakcyjnej).

Jeśli w maju w stolicy kraju dochodzi do nagłej, potężnej śnieżycy, która paraliżuje ruch na drogach, staje się to natychmiast tematem numer jeden. O takim wydarzeniu piszą zazwyczaj wszystkie media. Jeśli w portalach informacyjnych panuje całkowita cisza, a sensacyjna treść istnieje wyłącznie na jednym prywatnym profilu – to dla weryfikatora poważny sygnał ostrzegawczy, że warto zachować szczególną ostrożność i poszukać dodatkowego potwierdzenia, zanim uzna się informację za prawdziwą.

Zaglądanie do oficjalnych archiwów pogody

– to bardzo solidny krok weryfikacji. Państwowe stacje meteorologiczne (w Polsce jest to Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – IMGW) oraz globalne serwisy pogodowe stale rejestrują temperaturę, siłę wiatru i opady, a ich historyczne dane są publicznie dostępne.

Porównanie twardych danych liczbowych czy interaktywnych map dla konkretnego dnia i regionu pozwala z dużą pewnością ustalić, jaka pogoda naprawdę panowała, i łatwo zdemaskować ewentualne kłamstwo autora posta.

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA

Jeśli czas na to pozwala, możesz wejść na stronę oficjalnego archiwum meteorologicznego i pokazać klasie jak w prosty sposób można sprawdzić dane pogodowe dla Waszego regionu.

TRZY SPOSOBY, BY SPRAWDZIĆ ZDJĘCIE

1	2	3
Wyszukiwanie wsteczne obrazem	**Portale informacyjne**	**Archiwa pogody**
Np. Google Lens, TinEye: wykrywa „recykling” zdjęć.	Agencje prasowe, duże serwisy, uznane media lokalne.	IMGW i globalne serwisy: dane historyczne są publiczne.

3 **Wyjaśnij uczniom i uczennicom, że nie muszą przy każdym poście wykorzystywać wszystkich tych narzędzi i rekomendacji na raz.**
Często wystarczy użyć tylko jednej z nich – na przykład szybkiego wyszukiwania obrazem – aby w kilkanaście sekund przejrzeć intencje autora i odkryć prawdę.

Podsumuj, że w dzisiejszym cyfrowym świecie umiejętność sprawdzenia informacji jest tak samo ważna, jak umiejętność czytania i pisania, a poznane przed chwilą kroki to ich osobista tarcza ochronna przed internetowymi oszustwami.

CZĘŚĆ IV

Praktyka

OK. 15 MINUT

1 Poinformuj uczniów i uczennice, że nadszedł czas na sprawdzenie ich nowych umiejętności w praktyce.

2 Następnie rozdaj każdemu zespołowi po jednym egzemplarzu karty pracy (Załącznik 2) i wyjaśnij, że ich zadaniem będzie przeprowadzenie profesjonalnego „audytu" internetowego posta.

POWIEDZ

„Wyobraźcie sobie, że Wasz zespół to niezależna redakcja fact-checkingowa, która otrzymała do zweryfikowania bardzo popularny w sieci post o rzekomej anomalii pogodowej w Warszawie. Wokół tej sprawy zebrano 8 różnych tropów. Waszym zadaniem jest przeprowadzenie chłodnego audytu tych informacji.

Przeczytajcie uważnie każdy trop i zdecydujcie, czy stanowi on stuprocentowo wiarygodny dowód, który pozwala bezdyskusyjnie obalić wersję autora (wtedy wpisujecie TAK), czy jest to jedynie poboczna ciekawostka lub szum internetowy (wtedy wpisujecie NIE). Przy każdym punkcie zapiszcie krótkie uzasadnienie swojego werdyktu. Pamiętajcie, że jako profesjonalni fact-checkerzy szukacie faktów, a nie opinii czy emocji."

WSKAZÓWKA DLA NAUCZYCIELA

Jeśli masz mniej czasu, nie musisz omawiać wszystkich 8 punktów. Możesz polecić całej klasie przeanalizowanie tylko 4 kluczowych tropów albo podzielić materiał między grupy (np. Zespoły 1–2 wykonują punkty 1–4, a Zespoły 3–4 punkty 5–8). Pozwoli to sprawnie zebrać wnioski na forum bez konieczności drukowania osobnych załączników.

3 **Daj grupom kilka minut na uzupełnienie kart pracy.**

Po upływie wyznaczonego czasu przejdź do wspólnego omawiania zebranych dowodów. Odczytuj po kolei każdy trop i proś przedstawicieli różnych zespołów o podanie ich werdyktu wraz z uzasadnieniem. Na bieżąco konfrontuj ze sobą ich pomysły, a gdy pojawią się wątpliwości, czy dany trop rzeczywiście jest wiarygodny – wykorzystaj ten moment, by pokazać klasie, jak łatwo dać się zwieść pozorom.

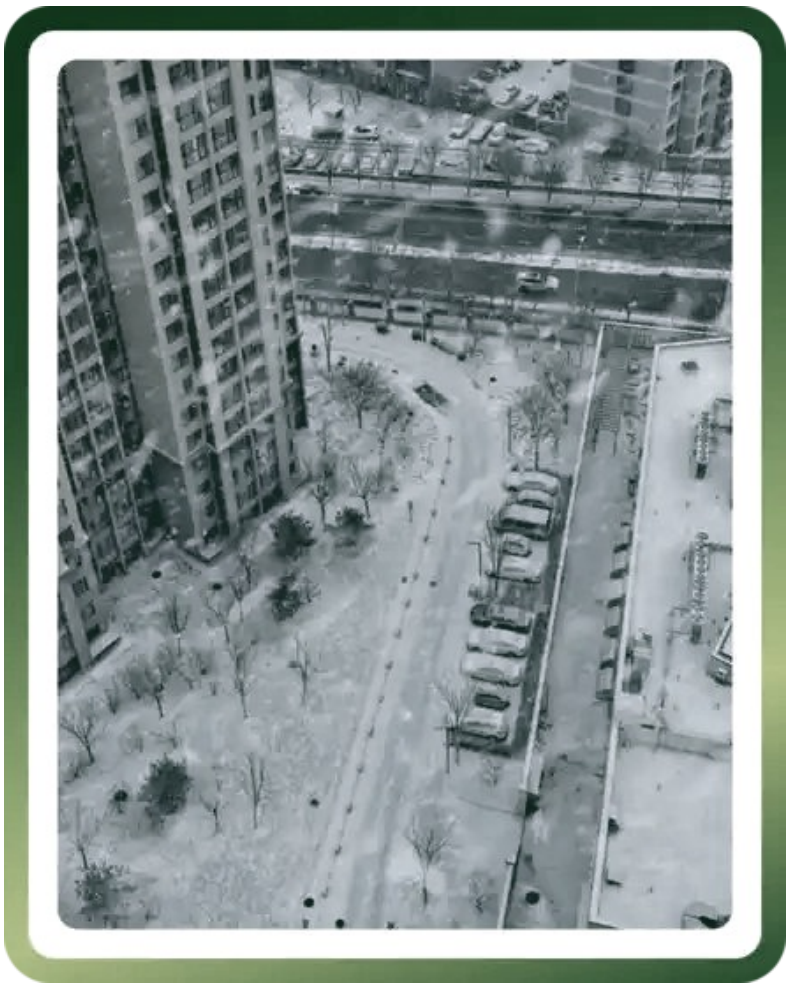
4 **Na koniec podziękuj uczniom i uczennicom za świetną pracę i zaangażowanie.**

Następnie przypomnij im, że w świecie internetu, gdzie codziennie trafiamy na setki zmanipulowanych wiadomości, łatwo dać się zwieść sensacyjnym doniesieniom – dlatego zanim uwierzymy w informacje kwestionujące globalne ocieplenie, zawsze powinniśmy najpierw powiedzieć głośne „sprawdzam”.

ZAŁĄCZNIK 1 · KARTA PRACY

Co przedstawia ta fotografia?

Instrukcja: Przyjrzyjcie się uważnie zdjęciu. Zwróćcie uwagę na wszystkie szczegóły, a następnie odpowiedzcie na znajdujące się pod nim pytania. Pamiętajcie, aby opierać się wyłącznie na faktach i na tym, co naprawdę widzicie w kadrze.

Na zdjęciu zrobionym z dużej wysokości widać miejskie osiedle podczas intensywnych opadów śniegu. Kadr obejmuje wysokie budynki, ośnieżone skwery z bezlistnymi drzewami oraz parking, na którym zaparkowane samochody przykrywa gruba warstwa śniegu. Widoczna w tle ulica również jest zaśnieżona.

Pytania do zdjęcia

Jakie warunki pogodowe i jaka pora roku panowały w momencie robienia tego zdjęcia? Po jakich szczegółach w kadrze to poznaliście?

W jakiej części świata i w jakim otoczeniu najprawdopodobniej powstała ta fotografia? Na jakie detale zwróciliście uwagę?

Czy to zdjęcie zrobiono niedawno, czy w odległej przeszłości? Jaki konkretny szczegół pozwala to ocenić?

Czy w kadrze dostrzegacie jakieś inne dodatkowe ślady, które mogłyby wnieść coś nowego do Waszego śledztwa?

ZAŁĄCZNIK 2 · KARTA PRACY

Czy ten post jest prawdziwy?

Instrukcja:
Przeczytajcie uważnie poniższy wpis z mediów społecznościowych ilustrowany zdjęciem. Następnie przeanalizujcie 10 tropów zebranych wokół tej sprawy. Pod każdym z nich napiszcie, czy jest to wiarygodny argument pozwalający obalić wersję autora i krótko uzasadnijcie swoją decyzję.

Zdjęcie przedstawia wąską, brukowaną uliczkę, która jest oprószona śniegiem. Po obu stronach wznoszą się kamienice i ceglane budynki. Na pierwszym planie zaparkowany jest ciemny samochód dostawczy, którego maskę i przednią szybę pokrywa gruba warstwa śniegu.

TROP 1.

Komentarz anonimowego użytkownika @Marek_Warszawa pod postem:

„Ludzie, nie wierzcie mu! Mieszkam trzy ulice dalej, wyglądam teraz przez okno, świeci słońce i jest ciepło, ten gość wszystko zmyślił!”

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 2.

Oficjalny raport meteorologiczny stacji pomiarowej IMGW Warszawa-Okęcie z dnia 15 maja 2026 roku: temperatura minimalna +11°C, temperatura maksymalna +18°C, brak opadów atmosferycznych przez całą dobę.

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 3.

Wynik z bazy danych wyszukiwania wstecznego obrazem (np. TinEye):

Identyczny plik graficzny został znaleziony na zagranicznym portalu informacyjnym w artykule z lutego 2013 roku pod tytułem „Zima dopadła Moskwę".

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 4.

Wiadomość z ogólnopolskiego portalu pogodowego z 15 maja 2026 r.:

„Niesamowita anomalia na południu Polski. W wysokich partiach Tatr oraz w Zakopanem spadło 5 centymetrów świeżego śniegu. Turyści są zaskoczeni mrozem w górach."

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 5.

Wpis popularnego polityka na innej platformie, który udostępnił ten post i dodał komentarz:

„Zobaczcie, co dzieje się w Warszawie! Pogoda oszalała, a media milczą! Podajcie dalej, niech ludzie poznają prawdę!”

Wpis ma już 20 tysięcy podań dalej.

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 6.

Komentarz innego użytkownika pod postem:

„Potwierdzam! U mnie na drugim końcu miasta też przed chwilą sypało, aż mi zasypało balkon! Skandal, co oni robią z tą pogodą!”

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 7.

Przegląd głównych warszawskich serwisów informacyjnych i portali miejskich z dnia 15 maja 2026 r.: brak jakichkolwiek doniesień o śnieżycy, mrozach czy wypadkach z powodu gołoledzi. Jedyne artykuły dotyczą otwarcia sezonu na bulwarach wiślanych.

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

TROP 8.

Analiza historii profilu @Klimat_Bez_Cenzury:

Po przejrzeniu starszych wpisów okazuje się, że dokładnie to samo zdjęcie z identycznym podpisem autor opublikował na swoim profilu rok temu (15 maja 2025 r.) oraz dwa lata temu.

Czy to wiarygodny argument obalający post?

☐ **TAK** ☐ **NIE**

Uzasadnienie:

Wskazówki dla nauczyciela	NIE ROZDAWAĆ UCZNIOM

TROP 1. NIE

Anonimowy komentarz w mediach społecznościowych nie jest twardym dowodem. Nawet jeśli użytkownik podaje się za mieszkańca Warszawy, nie mamy żadnej możliwości zweryfikowania jego tożsamości, intencji ani tego, czy w tym momencie nie trolluje. Warto uświadomić uczniom, że weryfikowanie kłamstwa za pomocą słów innej, zupełnie anonimowej osoby to błąd.

TROP 2. TAK

Oficjalne dane państwowego instytutu badawczego (IMGW) są w pełni wiarygodne, oparte na precyzyjnych pomiarach stacji meteorologicznych. Skoro oficjalny raport podaje temperaturę powyżej +11°C i brak jakichkolwiek opadów, to gęsty śnieg i mróz na osiedlu są fizycznie niemożliwe.

TROP 3. TAK

To bezdyskusyjny dowód na tzw. „recykling zdjęć" (manipulację kontekstem). Narzędzie TinEye udowadnia, że fotografia nie została zrobiona „dzisiaj z okna w Warszawie", ale pochodzi z zupełnie innego kraju i sprzed trzynastu lat.

TROP 4. NIE

Informacja o anomalii w Tatrach może być prawdziwa, ale nie ma żadnego związku logicznego z pogodą w Warszawie. To klasyczny zabieg dezinformacyjny (odwrócenie uwagi). Autor próbuje sugerować – „skoro w górach sypie, to znaczy, że post o Warszawie też musi być prawdą".

TROP 5. NIE

Wysokie zasięgi (20 tysięcy podań dalej) ani autorytet osoby publicznej (polityka, celebryty) nie sprawiają, że informacja staje się prawdziwa. Osoby publiczne bardzo często dają się nabrać na fake newsy i powielają je bez sprawdzenia. To zresztą świetny moment, by przypomnieć uczniom zasadę – „liczba lajków i udostępnień nie jest miarą prawdy".

TROP 6. NIE

Podobnie jak w przypadku Tropu 1 – to kolejny głos anonimowego internauty. W sieci często działa mechanizm społecznego dowodu słuszności (wierzymy w to, w co wierzy większość) lub konta typu boty, które celowo potwierdzają kłamstwa w komentarzach, aby uwiarygodnić fejk.

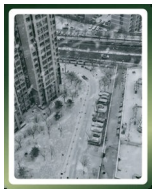
TROP 7. TAK

Nagła, potężna śnieżyca i paraliż stolicy w połowie maja byłyby natychmiast tematem numer jeden we wszystkich wiadomościach i portalach społecznościowych. Całkowita cisza w mediach i artykuły o relaksie na bulwarach jednoznacznie obalają wersję autora.

TROP 8. TAK

Sprawdzenie historii profilu to jedna z podstawowych metod fact-checkingu. Jeśli autor regularnie wrzuca to samo zdjęcie z tym samym podpisem, oznacza to, że mamy do czynienia z celową, cykliczną manipulacją mającą na celu wywołanie zamieszania i nabijanie zasięgów.

Źródła zdjęć

Str.	Zdjęcie	Opis	Źródło
12		Zdjęcie ośnieżonej ulicy widzianej z góry (kolaż z lekcji).	https://www.pexels.com/photo/snowy-urban-landscape-in-beijing-city-35212936/
14		Zdjęcie ośnieżonej uliczki w poście konta Klimat_Bez_Cenzury.	https://www.pexels.com/photo/snowy-street-in-historic-lubeck-germany-36037062/

SZKOŁA KRYTYCZNEGO MYŚLENIA I WALKI Z DEZINFORMACJĄ

Scenariusze lekcji do zajęć w szkołach podstawowych (kl. 7 i 8) i ponadpodstawowych

Dziękujemy za skorzystanie z naszych materiałów!

To jeden z szesnastu scenariuszy, które powstały w ramach projektu „Szkoła krytycznego myślenia i walki z dezinformacją", finansowanego i realizowanego przez Fundację Centrum Cyfrowe w ramach otwartego konkursu Ministerstwa Cyfryzacji na rzecz świadomości i edukacji społeczeństwa wokół zjawiska dezinformacji w internecie. Wszystkie scenariusze dostępne są bezpłatnie na stronie **centrumcyfrowe.pl/szkolamysleniakrytycznego**.

Znajdują się tam pliki w różnych formatach – zarówno gotowe do wydruku PDF-y, jak i otwarte pliki DOCX, które umożliwiają swobodne dostosowanie materiałów do swoich potrzeb.

Jeśli korzystasz z indywidualnych plików, serdecznie zachęcamy do zapoznania się ze wstępem (także dostępnym na stronie), który wprowadza w tematykę i metody pracy z materiałami.

GRA KARCIANA

W ramach projektu została przygotowana również specjalna edukacyjna gra karciana „Blur. Złap ostrość przekazu". Można ją swobodnie wplatać w przebieg lekcji – wykorzystując w głównej części warsztatowej albo jako angażujące, praktyczne podsumowanie tematu omawianego podczas zajęć. Grę w wersji do samodzielnego druku na zwykłej, biurowej drukarce pobierzesz na podlinkowanej wyżej stronie.

Życzymy udanych zajęć!

Autor scenariuszy: dr Karol Jachymek
(Obserwatorium Praktyk Medialnych, Uniwersytet SWPS)

Fundacja Centrum Cyfrowe · Projekt SpołTech · Warszawa 2026

Materiały udostępniamy na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa (CC BY 4.0). Zachęcamy do ich przedruku i wykorzystania – prosimy jednak o zachowanie informacji o autorstwie i finansowaniu projektu, oraz podanie linku do strony: www.centrumcyfrowe.pl.